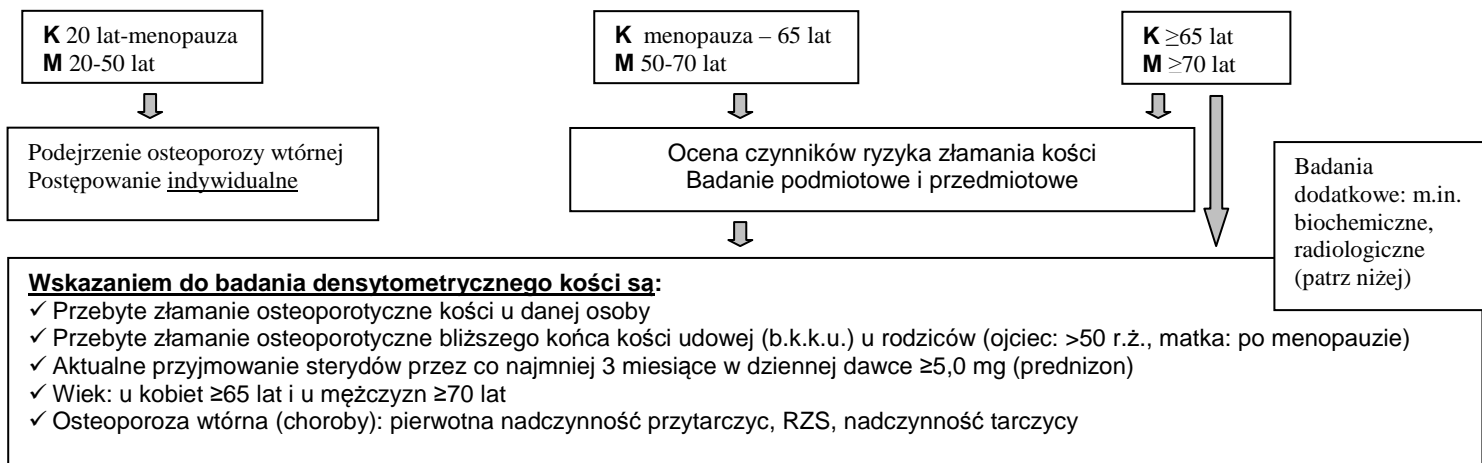

U kogo wykonywać badania w kierunku osteoporozy?

Badania w kierunku osteoporozy należy wykonać u osób zagrożonych złamaniem kości w celu zapobiegania pierwszemu i/lub kolejnym złamaniom kości.

Osoby, u których należy rozważyć diagnostykę w kierunku osteoporozy:

- ✓ **Kobiety** w okresie po menopauzie i **mężczyźni** w wieku >50 r.ż.
- ✓ Podejrzenie osteoporozy wtórnej (choroby, leki)

Decyzje dotyczące leczenia farmakologicznego

**K menopauza – 65 lat
M 50-70 lat**

UWAGA: „leczenie farmakologiczne” oznacza tu leki antyresorpcyjne i zwiększające tworzenie kości o udowodnionym działaniu przeciwzłamaniowym

**K >=65 lat
M >=70 lat**

	Kliniczne czynniki ryzyka	Wynik DXA
A	Przebyte złamanie osteoporotyczne kręgosłupa i/lub b.k.k.u. niezależnie od wieku	Każdy wynik badania DXA
B	Kobiety ≥65 lat i Mężczyźni ≥70 lat	T-score ≤ -2,5 b.k.k.u.
C	Kobiety ≥65 lat i Mężczyźni ≥70 lat + a) Przebyte złamanie osteoporotyczne kości u danej osoby (poza kręgosłupem i b.k.k.u.) <i>i/lub</i> b) Przebyte złamanie osteoporotyczne b.k.k.u. u rodziców (po 50 r.ż.) <i>i/lub</i> c) Aktualne przyjmowanie glikokortykoidów przez co najmniej 3 miesiące wiennej dawce ≥5,0 mg (prednizon)	a-c) T-score ≤ -2,0 b.k.k.u.
D	Kobiety: menopauza – 65 lat i Mężczyźni: 50-70 lat + a) Przebyte złamanie osteoporotyczne kości u danej osoby (poza kręgosłupem i b.k.k.u.) <i>i/lub</i> b) Przebyte złamanie osteoporotyczne b.k.k.u. u rodziców (po 50 r.ż.) <i>i/lub</i> c) Aktualne przyjmowanie glikokortykoidów przez co najmniej 3 miesiące wiennej dawce ≥5,0 mg (prednizon)	a) T-score: ≤ -2,5 b.k.k.u./kręgosłupa L ₁ -L ₄ b) T-score: ≤ -2,5 b.k.k.u./kręgosłupa L ₁ -L ₄ c) T-score: ≤ -2,0 b.k.k.u./kręgosłupa L ₁ -L ₄
E	Osteoporoza wtórna, niezależnie od wieku i płci	Leczenie choroby podstawowej, postępowanie indywidualne

Zalecenia dotyczące lokalizacji badania densytometrycznego kości (ze względów ekonomicznych 1 badanie, jeżeli 2 badania - o rozpoznaniu decyduje wynik o niższej wartości T-score):

- ✓ U kobiet i mężczyzn w wieku ≥65 lat badanie w zakresie b.k.k.u. (szyjka k. udowej, *total hip*)
- ✓ U kobiet i mężczyzn w wieku <65 lat badanie szyjki kości udowej (*total hip*) lub kręgosłupa lędźwiowego w zakresie kręgów L1-L4 w projekcji AP – do decyzji lekarza kierującego (60-64 r.ż. – rekomendowane badanie b.k.k.u.).
- ✓ W przypadku niemożności, z jakiegokolwiek powodu, wykonania badania w zakresie kręgosłupa lędźwiowego i b.k.k.u. (np. w znacznej otyłości) należy wykonać badanie densytometryczne kości promieniowej

Badania biochemiczne:

✓ Następujące badania muszą być wykonane w ramach diagnostyki osteoporozy:

- a) morfologia krwi
- b) OB lub CRP
- c) badanie ogólne moczu
- d) stężenie wapnia w surowicy
- e) ocena czynności wątroby i nerek

Wskazane: a) stężenie fosforu w surowicy
b) wydalanie wapnia w dobowej zbiórce moczu
✓ Przy podejrzeniu osteoporozy wtórnej – badania typowe dla danej choroby

Kiedy wykonać kontrolne badania biochemiczne?

- ✓ Pierwsze kontrolne badanie stężenia wapnia w surowicy - nie później niż po 3 miesiącach od początku leczenia
- ✓ Dalsze badania - do decyzji lekarza leczącego, nie rzadziej niż co 12 miesięcy
- ✓ Inne badania – do decyzji lekarza

Wybór metody kontrolnego badania DXA:

- ✓ Badanie kontrolne musi być wykonane *w tym samym fragmencie szkieletu*, co badanie poprzednie, *tym samym lub takim samym aparatem* densytometrycznym

Wskazania do badania Rtg kości w osteoporozie:

Podejrzenie złamania kości i/lub bóle kości o niejasnej przyczynie

Warunki skutecznego leczenia osteoporozy:

✓ Eliminacja potencjalnych czynników ryzyka osteoporozy
✓ Zapewnienie prawidłowej podaży wapnia w łącznej dawce (dieta wraz z uzupełnieniem wapnia w lekach) ok. 1500 mg/dziennie u mężczyzn i kobiet po 50 r.ż.; ok. 1000 mg/dziennie u kobiet i mężczyzn przed 50 r.ż.; ok. 1500 mg u osób kobiet w okresie menopauzy
✓ U osób po 50 r.ż. podawanie wit. D ₃ w dobowej dawce 400-800 j.
✓ U osób starszych (≥65 r.ż.), z przewlekłą niewydolnością nerek wskazane jest podawanie aktywnych metabolitów witaminy D (alfakalcydolu), najczęściej w dawce 0,25-0,5 µg/dz.
✓ Poprawa sprawności fizycznej chorego/Zapobieganie upadkom

Leki stosowane w osteoporozie:

Bisfosfoniany	Alendronian, Ryzedronian, Ibandronian, Zoledronian	Osteoporoza ze złamaniami i bez złamań
Ranelinian strontu		Osteoporoza ze złamaniami i bez złamań
Teryparatyd (parathormon)		Osteoporoza ze złamaniami
Leki z grupy SERM	Raloksyfen	Osteoporoza ze złamaniami i bez złamań
Kalcytonina		Gł. po złamaniu kręgow, zespół algodystrofii
HTZ		Gł. przy objawach przekwitaniowych

Bisfosfoniany 1 x dz. /w tygodniu /w miesiącu; p.o. 1 x co 3 miesiące/1 rok; iv	Ranelinian strontu – 1 x dz.; p.o.	SERM – raloksyfen – 1 x dz.; p.o.
Teryparatyd – 1 x dz.; podskórnie	Kalcytonina – 200 j/dz. donosowo	
Przed leczeniem farmakologicznym konieczne jest wyrównanie hipokalcemii		

Na podstawie dostępnego piśmiennictwa trudno jest obecnie wskazać jednoznacznie na lek, który w pierwszej kolejności powinien być zastosowany u danego pacjenta. Najczęściej stosowanymi lekami pierwszego rzutu są bisfosfoniany, w tym szczególnie generyczne postaci alendronianu.

Przy podejmowaniu decyzji o wyborze leku istotne są:

1. Skuteczność przeciwlamaniowa leku, w tym jakich fragmentów szkieletu dotyczy szczególnie działanie leku.
2. Objawy uboczne
3. Sposób podawania leku
4. Cena leku
5. Kosztoefektywność leczenia

Jak oceniać skuteczność leczenia?

- ✓ Ocena skuteczności leczenia polega głównie na ocenie wyników badania DXA (wzrost lub stabilizacja wyniku) oraz zmianach stężenia markerów metabolizmu kostnego (głównie w surowicy)

Markery metabolizmu kostnego:

- ✓ Badanie markerów metabolizmu kostnego nie jest badaniem rutynowo wykonywanym w ramach diagnostyki osteoporozy
- ✓ Jest wczesnym markerem skuteczności leczenia
- ✓ Pierwsze kontrolne badanie najczęściej po 3 miesiącach leczenia: obniżenie stężenia po bisfosfonianach: s-CTx – o ≥35%, osteokalcyna – o ≥20%

Jak interpretować kontrolne badanie DXA?

Wynik badania można uznać za istotnie różny od poprzedniego (niższy lub wyższy), kiedy różnica jest większa od najmniejszej istotnej zmiany (LSC) dla danego fragmentu szkieletu

Sugerowana najmniejsza istotna zmiana (LSC) wyniku badania densytometrycznego (dla pracowni bez własnych wyliczeń):

kręgosłup lędźwiowy – 3%; szyjka kości udowej – 5%

Wybór metody kontrolnego badania DXA:

- ✓ Badanie kontrolne musi być wykonane w *tym samym fragmencie szkieletu*, co badanie poprzednie, *tym samym lub takim samym aparatem* densytometrycznym

Kiedy wykonać pierwsze kontrolne badanie DXA?

- ✓ Przebyte osteoporotyczne złamanie kości kręgosłupa i b.k.k.u. - po 1 roku leczenia
- ✓ Inne złamania i bez złamań – po 2 latach leczenia

Kiedy wykonać kolejne kontrolne badanie DXA?

- ✓ Przebyte osteoporotyczne złamanie i bez przebytego złamania kości – po 2 latach leczenia

Jak długo stosować leczenie farmakologiczne?

- ✓ Chory z przebyłym złamaniem osteoporotycznym kości - tak długo, jak długo jest skuteczne, nie dłużej jednak niż najdłuższe obserwacje danego leku w badaniach klinicznych: Alendronian – 10 lat, Ryzedronian – 7 lat, Ibandronian – 3 lata, Zoledronian – 5 lat, Ranelinian strontu – 8 lat, Raloksyfen – 8 lat, Teryparatyd – 2 lata, Kalcytonina – 5 lat
- ✓ U osób bez przebytego złamania kości - leczenie do 5 lat; dalej, po 1-2 letniej przerwie, do decyzji